

Venezüella Malı: Venezüella İşçisini Yeniden Keşfetme Çabası

Jonah Gindin

İngilizce'den Çeviren: Ecehan Balta

Geçen ay Venezüella Ulusal İşçi Sendikası (UNT) ikiye bölündü. UNT Mayıs 2003'te kurulmasından bu yana, Venezüella'nın işgücü arenasındaki devrimci gelişmelere ilişkin tartışmaların merkezi haline gelmişti. Temel olarak bu tartışmalar fabrikalar ve sendikalardaki işçi kontrolü etrafında dönmektedir. Demokrasi, uzun süredir yolsuzluk ve sınıf işbirliği ile karakterize olan işçi hareketini yeniden keşfetmek/tanımlamak üzere Venezüellalı işçilerin başlattığı girişimin odak noktasında yer almaktadır.

Venezüella Devlet Başkanı Hugo Chávez 1998 yılında seçilerek radikal siyasi ve sosyal değişikliklere giriştiğinde, işçilerin bu hareketin çok gerisinde kalacağı düşünülmektedir. En büyük işçi federasyonu olan Venezüella İşçi Konfederasyonu (CTV) Chávez'i sert biçimde eleştirenlerin başında geliyordu ve dolayısıyla Chávez de sık sık CTV aleyhine sert açıklamalarda bulunuyordu. Fakat başta gelen medya kuruluşları tarafından sürekli olarak tekrarlanan "Chávez ve işçiler birbirine karşı" imajı, açıkça konuyu çarpıtmaya yönelikti. Gerçek şudur ki, CTV en azından 1970'li yıllardan bu yana Venezüellalı işçileri yeterince temsil etmemektedir. Bu nedenle "Chávez ve CTV birbirine karşı" imajı, Venezüellalı işçilerin büyük bir kısmının Latin Amerikalı bağımsız lider Simon Bolívar'a ithafen "Bolivarcı Devrim" olarak adlandırılan Chávez'in devrim hareketlerine aktif ve coşkulu bir şekilde katılmalarını engellemiştir.

Amerikan imparatorluğunun artan şiddeti ile beslenen küreselleşmenin hızlandığı bir çağda, Chávez'in neoliberal modeli kesin olarak reddetmesi özellikle dikkat çekmektedir. Ve bu reddin sadece lafta kalmadığı da kanıtlanmıştır. 2002 ve 2003 yıllarındaki darbe ve iş dünyasının öncülüğünde petrol sanayiindeki fabrika kapatmaları atlattıktan ve meşruluğunu referandum zaferi ile ve bölgesel seçimlerdeki ezici galibiyeti ile pekiştirdikten sonra, Chávez hareketi, geçen günlerde *Economist* dergisinde de belirtildiği gibi, "sözcükleri gerçeğe dönüştürmeye başlamıştır". Neoliberal teorilerle tamamen çelişkili bir biçimde, Venezüella, mazeretsiz olarak sosyal refaha öncelik verilmesine dayanan alternatif bir kalkınma modelini uygulamaya başlamıştır.

* Monthly Review dergisinin Temmuz 2005 sayısından çevrilmiştir.

Temel olarak Venezüella devriminin konusu demokrasidir, fakat bu demokrasi Kuzey'deki gibi hayal gücünü sık sık sınırlayan “zayıf demokrasi” değildir. Venezüella'da bu terim sosyal ve ekonomik boyutlar ve aynı zamanda siyasi ve hatta coğrafi unsurları da içermektedir. Toplumsal katılım, oldukça zorlu bir süreç olan yerel bütçelerini tartışan yerel planlama konseylerinin gelişmesi anlamına gelmektedir, fakat aynı zamanda bazı bölgelerde dünya piyasasına yönelik üretimden Venezüella halkı için üretime geçiş anlamına gelmektedir. Böylece, yiyecek maddelerinin yüzde 70'ini ithal eden Venezüella'da durum tersine dönerek “gıda egemenliği” oluşmaya başlamıştır. Dolayısıyla gıda egemenliği toprakların demokratik yönetimini gerektirmektedir, bu da özel tarım arazilerinin yüzde 75'inin en tepede yer alan yüzde 5'lik kesim ve yüzde 6'lık bölümünün ise en alttaki yüzde 75'lik kesim tarafından ekilip biçildiği Venezüella'nın kırsal alanlarında toprak dağılımının tersine dönmesi gerekliliğine işaret etmektedir. (Wilgert 2003)

Bolivar bütün bölgede saygıdeğer bir kişi olarak değerlendirilmektedir ve Chavéz Güney Amerika ülkeleri arasında dayanışmayı geliştirme girişimlerinde bundan faydalanmıştır. Chavéz'in bölgesel - ve aslında “Güney - Güney” - birliğine dayalı söylemi, Bolivar'ın hayatındaki en önemli projesi olan Latin Amerika'nın birleştirilmesine dayanmaktadır. Chavéz sadece bu sözleri dile getirmekle kalmayarak, bu çağrının izinde ilerlemekte ve küresel kapitalizmin şiddetine muhalefet edecek güce sahip olacak bir bölgesel birlik kurmaya çalışmaktadır.

Ocak ayının sonlarına doğru haftalık olarak Pazar günleri halka hitaben yaptığı konuşmalardan (*Alo Presidente*) birinde, Chavéz “Venezüella Malı” sloganına dayanan yeni bir ekonomik kalkınma hamlesini duyurmuştur. Chavéz bu duyuruyu 350 kağıt işçisinin zorlu mücadelesi sonunda hükümet tarafından yakın zamanda kamulaştırılan çok büyük bir kağıt fabrikasından (Invepal) yapmıştır. Duyuruda, iki yıl önce kurulan UNT'nin sloganlarına benzer ifadeler yer almaktadır: “Birlikte yönetim olmadan devrim de olamaz!”. Bununla birlikte Venezüella'daki mevcut deneyim, Venezüella ve diğer yerlerde önceki ortak yönetim deneyimlerinde karşılaşılan tehlikelere karşı temkinle yaklaşarak, Venezüella'daki mevcut deneyim gerçek işçi kontrolünü talep etmekte ve işçilerden mülkiyet sahipleri ya da teknokrat işçi-yönetici sınıfı yaratılmasını reddetmektedir.

Bu toplumsal ve siyasi değişim süreci 1998 yılından bu yana uzun bir yol kat etmiştir, fakat daha atılması gereken çok fazla adım vardır. Toprak reformu, kırsal kesimdeki örgütlenme eksikliği nedeniyle gecikmektedir; kayıt dışı sektör büyük oranda dağınık ve düzensizdir; ve işçi yönetimi ve yeni sendikacılığa geçiş yavaş ilerlemektedir ve bir çok zorluk ve aksilikle mücadele etmek zorunluluğu ile karşı karşıyadır. Venezüella'ya dikkatli bir gözle ve devrime karşı müttefik olmuş güçleri (Chavismo içinde ve dışında) de göz önüne alarak bakmak gereklidir. Tabi ki bu arada bütün engellemelere karşın devrimin geldiği aşamayı da eşit oranda takdir etmek gerekmektedir. Aşağıda Venezüella işçisinin durumu, gelişmeleri ve olumsuzlukları ve her şeyin ötesinde imkanlarının kısa bir açıklaması verilmektedir.

Yeni bir Venezüella

Hugo Chavéz'in 1998'de seçilmesinden önce kırk yıl boyunca iki geleneksel parti iktidarı paylaşmış ve ülkenin en önemli kurumları üzerinde kontrolü ele geçirmek üzere yarışmıştır. 1958 yılından diktatör Perez Jimenez'den bir petrol ekonomisi devralan sosyal demokrat Accion Democratica ve Sosyal-Hristiyan Copei petrolden kaynaklanan refahın sadece elit bir çevre içinde paylaşılmasını sağlarken, ülkeyi "petrol ekiyoruz" şeklindeki güçlü ulusalcı slogan ile avutmuştur.

CTV ilk başta Jimenez diktatörlüğüne karşı mücadeleye dayanan ilerici bir örgüt olarak başlamış olsa da, CTV hızla parti çıkarlarına teslim olmuştur. Ayrıca, CTV uzun zamandan beri bölgedeki ABD güdümlü anti-komünist faaliyetin bir işbirlikçisi olarak hareket etmiş ve Amerika Kalkınma Enstitüsü'nden (AIFLD) önemli oranlarda finansman almıştır.¹ 1980'li yıllarda neoliberal hükümetin gelmesi işçiler için çok pahalıya mal olmuştur. Bu dönemde, CTV'nin Ticaret Odası ve Çalışma Bakanlığı üyeleri ile birlikte üçlü "birlikte yönetim" komisyonlarına katılması ile birlikte bugünkü işçi yönetiminin teşviki için ilk temeller atılmıştır. 1990'lı yılların ortalarına doğru, CTV liderleri Devlet Başkanı Rafael Caldera ile bir anlaşma yaparak, çalışan nüfus için yıkımlara sebep olduğu halihazırda kanıtlanmış olan reformlar ve özelleştirmelerin önündeki engelleri kaldırmış ve ayrıca CTV'nin meşruluğunun sorgulanmasına yol açmıştır. Venezüellalı işçiler arkalarında bıraktıkları bu işbirlikçi "birlikte yönetim" örneğinden aldıkları dersle şu anda yönetimde *gerçek* işçi katılımının yaratılması için çaba gösteriyor.

1998 yılında Chavéz'i iktidara getiren ülke çapındaki değişim talebinin işçi hareketine yansımaları pek hızlı olmamıştır. Belirli bir süre mevcut eleştiriler katlanarak devam etmiş ve varsayılan "liderleri"nin tembel yolsuzluklarından dolayı inancını yitirmiş olan işçiler tarafından sürekli yeni eleştiriler dile getirilmiştir. Yoksulluk sınırının altında yaşayan Venezüella nüfusunun yüzde 80'lik bir kısmının yaşam standardını yükseltmeyi amaçlayan köklü sosyal değişim taahhüdü, işçilerin de bu sürece katılımını sağlamış ve işgücü reformunu gündeme getirmiştir.²

Net sonuç ise, işçi hareketi içinde dramatik bir bölünme olmuş ve CTV'ye bağlı olan sendikalar ve federasyonların büyük bir kısmı artık temelli olarak ortadan kalkmıştır. 2003 yılında bu sendikalar Venezüella Ulusal İşçi Sendikası'nı (UNT) kurmuşlar ve önerdikleri yeni sendikacılığın ulusal çapta sesi haline gelen geçici bir liderlik yapısı oluşturmuşlardır. UNT hala embriyonik bir yapıdadır ve geçici olarak 2005 sonbaharında yapılması planlanan resmi seçimlere kadar sendikacılığın temel organlarından olan dahili yapılardan yoksun

1 The Organización Regional Interamericana de Trabajadores (Bölgesel Amerika İşçi Örgütü—ORIT), merkez ofisleri Caracas'ın merkezindeki CTV binasında bulunmaktadır. Bakınız Steve Ellner, *Organized Labor in Venezuela 1958–1991: Behaviour and Concerns in a Democratic Setting* (Wilmington, Del.: Scholarly Resources, 1993; CIA'nın, CTV ve ORIT'in 1980'li yılların sonlarında Nikaragua'daki Sandinista hükümetine karşı gerçekleştirilen operasyonlarda nasıl kullandığına dair ayrıntılar için, bakınız: William I. Robinson, *A Faustian Bargain: US Intervention in the Nicaraguan Elections and American Foreign Policy in the Post-Cold War Era* Boulder, Colo.: Westview, 1992.

2 Örgütlü işçilerin pek çoğunun bu yüzde 80 içinde olmama olasılığı olmasına karşın, bunların işsiz olan ya da kayıt dışı ekonomide istikrarsız serbest meslek faaliyetleri yürüten aile bireylerini de içermesi mümkündür. Ayrıca, nüfusun çoğunluğunun fakirlik sınırının altında yaşadığı bütün toplumlar genellikle toplumlarında biraz daha iyi işlere sahip olma (trickle-down kuramı) düşüncesine bağlı olarak yaşar. Son olarak, fiili olarak çok az belge olmasına karşın, kayıt dışı ekonominin büyük oranda kadınları içerdiği anlaşılmaktadır. Kayıtlı ve kayıt dışı işçiler arasındaki bu ilişki bazı durumlarda fabrikandan da üzerine çıkan güçlü bir dayanışmaya sebep olmuştur.

kalmaya devam edecektir. Üstelik, kendi demokratik yapısını hâlâ tam olarak geliştiremediği için, yerel sendikalar düzeyinde demokratikleşme hareketinin geliştirilmesi ve otoriter CTV'ye yönelik eleştirilerinde ikiyüzlü görünme riski ile karşı karşıyadır. Fakat Venezüella toplumunda son altı yılda meydana gelen geniş çaplı dönüşümler, işçilere ellerindeki sınırlı olanaklarla büyük ilerleme kaydetme enerjisi vermiş ve UNT'nin hükümetle olan yakın ilişkileri ulusal bir oyuncu haline gelmesini sağlamıştır.

Bu örgütlerin temsil gücü hakkında henüz kesin bir şey söylemek mümkün olmamakla birlikte, UNT kurulmasından sonraki iki yıl içinde oldukça hızlı bir gelişme gösterdiği söylenebilir. Bu hızlı hareketin bir göstergesi olarak, her bir konfederasyonla imzalanan toplu iş sözleşmelerinin yüzdesine bakılabilir. Çalışma Bakanlığı verilerine göre, 2003-2004 yılında imzalanan toplu iş sözleşmelerinin yüzde 76.5'lik bir oranı UNT'ye bağlı sendikalar ile yapılırken, sadece yüzde 20.2'si CTV ile yapılmıştır. Nedeni ise, büyük oranda UNT'nin kamu sektöründeki baskın konumudur; bunda da UNT'nin resmi olarak faaliyet göstermesi önemli bir etmen olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte, özel sektörde dahi UNT 2003-2004 döneminde imzalanan bütün toplu iş sözleşmelerinin yüzde 50.3'ünü temsil ederken, CTV yüzde 45.2'sini temsil etmektedir.³

Yine de, toplumlar yeni bir aşamaya geçilmesi, yeni bir hükümet ya da yeni bir sendikanın kurulması ile bir gecede dönüşüm yaşayamamaktadır. Örgütlü işgücü Venezüella'nın eski sistemi olan Dördüncü Cumhuriyet'in (1958- 1999) temel kurumlarından birisidir ve bunun yerini almak somut ve geniş çaplı bir ekonomik ve ayrıca toplumsal ve siyasi stratejinin eklenmesini gerektirmektedir; bu bakımdan demokrasiye vurgu yapılması sadece bir başlangıçtır.

İşçi Hakları, İnsan Hakları: Coca-Cola Femsa

Venezüella sendikaları tarihsel olarak sanayi temelinde değil de fabrika temelinde örgütlenmektedir. Aynı şirket içinde dahi her tesisin kendi sendikası bulunmaktadır. Böylece, Coca-Cola Femsa'nın Venezüella'da bulunan sekiz şişeleme tesisinin her birisi için farklı bir sendika faaliyet göstermektedir. Hatta en azından bir tesiste iki sendika birden vardır. CTV'ye bağlı eski sendikanın etkisiz faaliyetlerinden dolayı, Valencia şubesindeki aktif işçiler paralel bir sendika kurmuş ve giderek artan bir destek kazanarak sonunda kurulu bulunan diğer sendikaya meydan okumuştur.

Coca-Cola Femsa, Cola Cola ürünlerini (bira, su ve diğer içecek maddeleri dahil) şişelemekte, Latin Amerika'da dağıtmakta ve satmaktadır; ayrıca Meksika, Orta ve Güney Amerika'da faaliyetleri bulunmaktadır. Venezüella toplam hasılanın sadece yüzde 7.1'ini temsil ederken (Meksika yüzde 66.7'sini oluşturmaktadır), Kolombiya'nın yüzde 6.5 olan oranından biraz daha yüksek bir seviyededir. "Katil Kolayı Durdurun!" isimli uluslararası kampanyaya göre (<http://www.killercoke.org/>), Kolombiya'da sendika faaliyetinde aktif rol alan kişilerin yıldırılması, işkence edilmesi ve öldürülmesinden sorumlu tutulan paramiliter gruplarla işbirliği yapmaktadır.

3 <http://www.mintra.gov.ve/>

Şirketin Valencia, Venezüella şubesindeki yeni sendika Genel Sekreteri Jose Cardenal, “Venezüella’da Kolombiya’da olduğu gibi sendika liderleri öldürülüyor” demektedir. “Fakat işçilerin hakları için gerçekten mücadele veren sendika liderlerini boğmak için yasal ve adli yollardan saldırıyorlar. İşçiler örgütlenmeye çalıştıklarında veya kendi yasal haklarını talep ettiklerinde yasal olarak işçileri yıldırarak, tehdit edecek ya da baskı uygulayacak bir yol buluyorlar.”

Mayıs 2004’te, yorulmak bilmeyen örgütlenme çalışmalarından sonra, Cardenal ve diğer eylemciler fabrika çapında gerçekleştirilen bir referandum yoluyla mevcut sendikaya meydan okuyan bir paralel sendika kurdular. Valenciya’daki çalışma müfettişliğinin denetiminde ve her iki sendika ve şirketten temsilcilerin de bulunduğu referandumda yeni sendika 234 oya karşılık 301 oy aldı. İşçi katılım oranı ise yüzde 80’in üzerindeydi.

Yeni sendikanın Kültür Sekreteri Freddy Contreras’a göre “Coca-Cola Femsa’daki işçilerin hiçbir zaman düzgün bir maaşı olmamıştır”. Contreras’a göre, Coca-Cola Femsa işçileri haklarının alınması konularında eski sendikaya artık güvenemez. Contreras düşüncesini “Önceden, kendi hakları için mücadele eden her işçi kendisini sokakta buluyordu” şeklinde ifade etmektedir. “Eski sendikanın liderlik yapısı şirkete bağlıydı, onlar şirketin müteffikiydi, onlar şirket tarafından satın alınmıştı. İşçiler hiçbir zaman sendikaya karşı ağızlarını açamazlardı, çünkü sendikanın kendilerini işten attıracağını biliyorlardı. Şirket bu sendika liderlerine maaş bağlamış, fabrikada onlara bir ofis vermiş ve onları ceplerinde ancak işçilerden uzakta tutmayı başarmıştır.”

Yeni sendikanın Mayıs 2004’teki referandum zaferinden sonra, bazı küçük fakat önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir. Montaj hattı işleme görevlisi Julio Llepés “Önceden şirket bize Cesta biletleri [yemek biletleri] borcu vardı, fakat hiçbir zaman alamıyorduk, fakat yeni sendikanın gelmesinden sonra vermeye başladılar.” diyerek düşüncelerini dile getiriyor. Llepés ayrıca yeni sendikada artan oranda bir şeffaflık olduğunu ve gelecekte liderlikle ilgili herhangi bir endişesi olması halinde herhangi bir yargılanma korkusu olmaksızın düşüncelerini güvenle açıklayabileceğini belirtmiştir.

Tesiste yedi yıldır çalışmakta olan Luis Ferrero yeni sendikanın, öğle yemeklerini çalışma hattında yemeye zorlanan işçilerin son dört senelik ücretlerini kapsayan geriye dönük bir ödemenin yapılmasını sağladığını belirtmektedir. Ve önemli bir siyasi zafer de, yeni sendika aynı zamanda Coca-Cola Femsa’nın Chavéz’in görevden ayrılmasını desteklemek üzere Aralık 2002 ve Şubat 2003 dönemlerindeki genel grev vesilesiyle kapılarını kapamasından kaynaklanan maaş kayıplarının ödenmesi için şirkete başarılı bir biçimde baskı uygulaması olmuştur. İşçilere kapama süresince hak edilen maaşlarının ödeneceği bildirilmiş, ancak şimdiye kadar herhangi bir tutar ödenmemiştir.

Coca-Cola Femsa, işçilerin son derece iyi koşullarla işverenlerle yaptıkları mutabakatlar yoluyla sendikalarını yolsuzluğa bulaşmış liderlerin elinden geri almak için mücadele etmeye başladığı pek çok fabrikadan sadece birisidir. 2000 yılında, Ford bir öncülük ederek bölgede sendika referandumuna başvuran ilk fabrika olmuştur. Yeni sendika pek zorlanmadan referandumu kazanmış ve yerel sendikaların demokratik bir yapıya kavuşturulması

konusunda 2004'de doruğa ulaşan bir ivme sağlanmasına katkıda bulunmuştur. Geçen yıl, Venezüella'nın imalat üssü olan ikiz şehirleri Valencia ve Maracay sekiz sendika referandumuna tanıklık etmiş, hepsinde de yeni sendikalar ipi göğüslemiştir.

2004 yılında sendika referandumları ve paralel sendikaların örgütlenmesinde görülen hızlı artışta devletin rolü de küçümsenmeyecek derecede fazladır. Çalışma Bakanlığı bu tartışmalarda taraf olmaktan uzak kalmayı tercih etmiş gibi görünse de, düşük ücretli işçilerin işten çıkarılmasına yönelik olarak Nisan 2003'te ilan edilen kayda değer moratoryum bütün durumu açıklamaya yetmektedir. UNT Carabobo bölge müdürü Jose Joaquin Barreto “Şirket yeni sendikaların örgütlenmesi ve kendi hakları için mücadeleye başlamaları için işçilerin örgütlenmesini üstlenen işçileri işten atamaz, çünkü işten çıkarmalarla ilgili moratoryum halen devam ediyor” diyerek görüşünü bildirmektedir. “Hükümetin desteği sayesinde, bu işçiler yeni sendikanın örgütlenmesi ve referandumun yapılması için gerekli ortamı sağladılar ve artık bu mücadeleyi pazarlık masasına götürmek ve bazı somut kazanımlar elde etmek için gerekli araçlardan bazılarını sahipler.”

Çalışma Bakanlığı tarafından iki kez uzatılan moratoryum, son zamanlarda Venezüella'daki yatırımlarını sürekli arttıran ulus ötesi şirketler için radikal bir geri dönüş niteliğindedir. 1980'li ve 1990'lı yıllar boyunca, Venezüella hükümeti devlet tekelindeki işletme tarihine son vererek, ülkenin çelik ve telekomünikasyon sektörlerini, ulusal havaalanını ve ülkenin bütün liman tesislerini özelleştirme yoluna gitmiştir. Bu fabrikalarda çalışan işçilerin maruz kaldığı değişiklikler yeni bir yönetimin çok ötesindedir. Etkinlik ve verimlilik unsurları yüzünden çalışanların sözleşmeli işçilere oranında hızlı bir azalma gözlenmiş ve sendikaya bağlı olmayan sözleşmeli işçilerin sayısı çoğu durumda sendikalı çalışanların sayısından fazla olmuştur.

Bu taktikler tabii ki son zamanlarda özelleştirilen şirketlere özel uygulamalar değildir; bunlar genel neoliberal eğilimin bir parçasıdır.

Venezüella'da Üç Birlikte Yönetim Hikayesi

Yerel sendika demokrasisi düzeyinde, UNT işçileri örgütleyerek, yeni sendikalara hukuki ve stratejik konularda bilgi sağlayarak ve devletle arada bir irtibat köprüsü olarak hareket ederek kilit bir rol oynamıştır. Fakat liderleri üretim üzerinde işçi kontrolünü teşvik eden çalışmalarla da işyerinde demokrasiyi etkin hale getirmeye çalışmaktadır. Venezüella'nın embriyonik yeni sendikacılığı temel olarak teorik sistemlerin yamalı bohça şeklinde bir araya getirilmesinden oluşmaktadır ki bu da Bolivarcı Devrime benzemektedir, fakat bunların içinde en önemli olanı işçi-devlet birlikte yönetimidir. Hem resmi bir hükümet politikası olarak (çok güncel bir gelişme) hem de pratikte henüz ilk aşamalarında olan birlikte yönetim için mücadele veren ve bunu tecrübe eden fabrikalarda, her birinin avantajları ve dezavantajları, dersleri ve örnekleri bulunan üç ayrı model ortaya çıkmıştır.

Elektrik

Joaquin Osorio Valencia, Carabobo'daki Olympic Villa'da toplanan işçilere “Birlikte yö-

netim nedir?” diye gürleyerek sormaktadır. Osorio, elektrik işçileri sendikası Fetraelec’in Disiplin Kurulu başkanı ve sendikanın başta gelen ideologlarından birisidir. Osorio, Bolivarçı Devrim Üçüncü Uluslararası Dayanışma Buluşması’nın bir parçası olarak birlikte yönetim ilgili bir atölye çalışması düzenlemektedir. Bu çalışma, tüm ülke çapından işçiler ve delegeleri ve ayrıca Kanada’nın Vancouver Bölge İşgücü Konseyinden bir delege ve Babson Koleji’nden (ABD) bir iktisat profesörü de dahil olmak üzere küçük bir uluslararası misafirler grubunun katılımını içermektedir. Osorio, “Bize göre, ortak yönetim işçilerin elindeki güçtür” diyerek devam etmektedir. “Birlikte yönetim işçilerin şirketin idaresine katılma hakkını ve ihtiyacını temsil etmektedir. Devlet, işçiler ve (bizim durumumuzda) kullanıcıları eşit koşullar altında içeren bir işletme ve yönetim sistemidir. Ortak yönetim, kamu işletmelerinin şu an içinde buldukları krize yol açan eski başarısız dikey, çürümüş ve bürokratik sisteme alternatif olarak ortaya çıkmıştır.”

Venezüella elektriğinin yüzde 60’ını tedarik eden kamu elektrik şirketi Cadafe’de çalışan işçiler 1998 yılında Chavéz’in seçilmesinden kısa bir süre sonra, birlikte yönetim için bastırmaya başlamıştır. 2002 yılında Nisan darbesinden kısa zaman sonra, Cadafe resmi olarak birlikte yönetime geçiş çalışmalarına başlamıştır. Fakat, üç yıl sonra, işçilerin karar alma sürecindeki rolü hala beş üyeli bir koordinasyon komitesinde yer alan iki üye ile sınırlıdır. Bu komite, şirketin başkanına tavsiyelerde bulunabilir, ancak bunların dikkate alınması zorunluluğu yoktur. Gerçek ortak yönetimin uygulanması konusunda devlet yönetimine bir şansın verilmesinden sonra, sendika federasyonu Fetraelec’in liderliğindeki Cadafe işçileri sabırsızlıklarını açık şekilde dile getiren bir dizi protesto yapmıştır. Bu aslında kurnaz bir stratejidir, çünkü bu işçilerin çoğunluğu Başkan Chavéz’in güvenilir destekçileridir, fakat protestoları Cadafe’den sorumlu devlet kuruluşu olan Enerji Bakanlığı’na karşı yapılmaktadır.

Cadafe sendikalarını tek çatı altında toplayan federasyon olan Fetraelec’in başkanı Angel Navas, “Son üç yıldır bir dizi grevler, lokavtlar, darbeler, *guarimbalar*⁴ gerçekleştirilirken hükümetin darbeler vs yolu ile iktidarın elinden alınmaması için güçlü bir devlete gerek olduğunu anlıyoruz.” demektedir. “Fakat bu aşama artık geçmiştir, ve şimdi devleti demokratik bir yapıya kavuşturma zamanı gelmiştir, çünkü işçiler ve insanlar karar verme sürecinde daha fazla rol almak istiyorlar.”⁵

“Devrim sürecinin pekiştirilmesi ve uygulanmasında belirli bir direnç söz konusudur.” diye ekliyor Navas. Cadafe’deki birlikte yönetimin somut olarak tanımlanması için bastırmaya başladığımızda, iktidarı işçilerle paylaşmak istemeyen devlet temsilcilerinin reddedilmesini istedik.”

Burada bir istisna, Cadafe’nin Andean kolu olan ve ortak yönetimin uygulanmasında öncülük eden Cadeladır; burada ortaya konulan işçiler ve yönetim arasındaki etkili birlik

4 *Guarimbalar*, 2004 yılı Şubat ayı sonlarında ve Mart ayı başlarında yaşanan, polis ve Ulusal Muhafızlarla (GN) kasten provoke edilen karşılaşmanın bir parçası olarak, barikatlar, Molotof kokteylleri ve bereli kişilerce (*encapuchados*) taş atma olaylarına sahne olan şiddetli sokak protestolarına verilen isimdir. *Guarimbalar* Chavéz’e muhalif kişilerin sormusuz liderliğinde, Ulusal Seçim Konseyi’nin Başkan Chavéz’in göreve geri çağırılmasına ilişkin referandum için imza dilekçesi ile ilgili olarak beklenen kararı protesto etmek üzere sokak gösterileri olarak başlamıştır. Söz konusu bereli kişilerin (*encapuchados*) çoğuna, gösterilerin bastırılması konusunda provoke etmek üzere GN’de Molotof-kokteyli atmaları için doğrudan muhalefet üyeleri tarafından ödeme yapılmıştır.

5 Röportaj, Valencia’da, 13 Nisan 2005 tarihinde yapılmıştır.

örneği, federasyonun geri kalanı tarafından gelecek için bir model olarak alınmaktadır. Cade bu bağlamda Venezüella'nın en iyi örgütlenmiş ve ortak yönetim için aşağıdan yukarıya yapılan en uzun soluklu girişimini temsil etmektedir.

Kağıt

Venezüella'nın başlıca Ticaret Odası federasyonu olan Fedecamaras'ın eski başkanı Carlos Fernandez Perez, Venepal (şu anda devlet kuruluşu Invepal) kağıt fabrikasının bulunduğu imalat üssü Carabobo'da yayımlanan bir yerel gazeteye verdiği beyanda, "Eğer her iki taraf da tatminkar bir mutabakata varamazsa, adaletli bir çözüme ulaşamazlarsa, kısa bir zaman sonra bütün tesislerin imha edilerek işçilerin herhangi bir geliri olmadan kaldığını ve sonuç olarak ortada hiçbir şey kalmayana kadar ülkenin verimli yapısını nasıl bozacaklarını göreceğiz." diyor. İşçi kontrolüne karşı savunduğu görüşlerinde, Fernandez'in Venepal'in sahiplerinin görüşlerini ve genel anlamda Venezüella'nın mülkiyet sahibi kesimini temsil ettiğini varsaymak yanlış olmayacaktır.

Şirketin iflas ederek 900 işçinin işinden olması ve bu işçilerin fabrikayı işgal ederek kamulaştırılmasını istemeleri nedeniyle, Venepal'deki mücadele bütün ülkedeki işçiler için önemli hale gelmiştir. Yasal işlemler de dahil olmak üzere şirketin sahipleri ile yapılan uzun süreli mücadeleden sonra, hükümet iflas eden firmanın piyasa değerini ödemiş ve şirketin yarısını devletle işbirliği içinde işletilmesi amacıyla işçilere devretmiştir.

Fakat, işçi yönetimi süreci oldukça karmaşıktır ve Venezüellalı bir öncü olarak Invepal'e tüm ülkedeki fabrikalarda çalışan işçilerin umutlarını beslemesi konusunda yapılan baskılar oldukça fazladır. Invepal'de tam olarak ne olacağı belirsizliğini korurken, son gelişmeler işçilerin daha önceki hedeflerinden sapma olduğunu göstermektedir.

Başkan Chávez'e göre, ismi değiştirilen Invepal şirketi Venezüella malı hammadeden yapılmış kağıt defterler üretecektir. Venezüella'nın Monagas ve Anzoategui eyaletlerinde (başkent Caracas'ın güneydoğusunda) üretilen kereste, devlet tarafından satın alınacak yeni bir fabrikada kağıt hamuru haline dönüştürülecektir. Bu kağıt hamuru Invepal için tamamen yerel hammaddeyi temin etmiş olacaktır. Invepal sendika lideri Edgar Pena'nın aktardığına göre, Invepal halen Şili'den kağıt hamuru ithal etmek zorundadır ve son bir aylık sevkıyat tutarı 600 tondur.

Chávez'e göre, şirketin en yüksek otoritesini temsil eden bir işçi meclisi bürokrasiyi ortadan kaldıracak ve üretim ile yönetimi birleştirecektir. "Bu yapı teste tabi tutulacaktır ve gerektiği şekilde düzenlemeler yapılacaktır, çünkü burada kendi modelimizi yaratıyoruz."

Valencia'daki birlikte yönetim atölye çalışmasının ilk gününde ortaya çıkan da tam olarak budur. Venepal'in şu anda feshedilmiş sendikasının eski üyelerinden ve Invepal yönetiminin mevcut üyesi Alexix Ornevo, artık herhangi bir patronları olmadığından ve işçiler şirketi yönetmek üzere bir kooperatif (Covimpa) şeklinde örgütlendiğinden, artık bir sendikaya ihtiyaçları olmadığını dile getirmiştir. Ve bir kooperatif olarak, vergilerin ödenmesi konusunda Anayasal muafiyet dahil olmak üzere pek çok kazanım elde ettiklerine işaret etmiştir. Ayrıca, 1999 Bolivarçı Anayasası sayesinde, halen Invepal'in yüzde 49 hissesine sahip olan

Covimpa'nın bu payını yasal olarak yüzde 95'e kadar yükseltme hakkı bulunmaktadır.

Ornovo'nun sunumu dinleyiciler arasında ciddi bir endişe yaratmış ve birlikte yönetim ve işçi kuruluşu modelinin ülkede bir kapitalist kooperatif modeli oluşturma yönünde temelleri attığı hususunda kaygı uyandırmıştır. Navas'ın kişisel görüşüne göre, "Invepal'de dün yapılan sunumda gördüğümüz gibi, bazı ciddi sorunlar var, sanki yönetici gibi düşünmeye çalışıyorlar. Dün duyduklarımıza göre, şirketin hisselerinin hepsine sahip olmak istiyorlar. Sekiz yüz işçi bir şirketin sahipleri olacak. Ve eğer şirket kâr ederse, bu işçiler zengin mi olacak? Bu şirket, bütün ülkeye ait olduğu varsayılan bir kuruluştur; sadece işçilere ait olmaz, eğer kâr edersek bu kârlar bütün nüfusa aittir. Bu petrol endüstrisinde çalışanlar olarak hepimize düşen bir sorumluluktur, hepimizin sahip olduğu bir sorumluluktur peki bunu ülkenin geri kalanına nasıl yayacağız? Bu kârlar benim değil. Örnek olarak, sadece petrol endüstrisinde çalıştığım için asgari ücret [4 milyon bolivares ya da 1.900 US\$] olduğunda, benim 90 milyon bolivares [42.000 US\$] kazanabiliyor olmam adil değildir."

Invepal'in aslında küçük bir işçi grubunun çıkarlarına mı odaklandığı yoksa şirketi toplum çıkarına işletme şeklindeki eski hedeflerine geri mi döneceğini bekleyerek göreceğiz. Her iki şekilde de, bu deneyim aynı anda yürütülen daha geniş çaplı bir ekonomik strateji olmaksızın birlikte yönetim stratejisinin karşılaşıcağı güçlükler konusunda UNT bünyesinde büyük tartışmalara sebep olmaktadır.

Navas, "Bence birlikte yönetim atölye çalışması işçi hareketi için tartışma ortamını genişletmek adına tekrarlamamız gereken bir faaliyettir" diyerek görüşünü belirtmektedir. "Bu faaliyet ücretler, verimlilik ve etkinlik konularında konuşmamızı; şirketin idari mekanizmasının ve üretim araçlarının sosyalleşmesinin ne olduğunu tartışmamızı gerektirmektedir. Dün burada Invepal tarafından yapılan sunuma dinledikten sonra birlikte yönetimin ne olduğunu soran işçiler vardı. Sendikaların ortadan kaldırılması mı? Böyle bir görüşe katılmamız mümkün değil, o nedenle bu konuları tartışmaya devam edeceğiz."

Alüminyum

Kamu iştiraki olan alüminyum işleme tesisi Alcasa, Venezüella'nın birlikte yönetim deneyiminin üçüncü örneğidir. Geçen Ocak ayında Chavéz birlikte yönetimi Venezüella'nın "içe dönük kalkınma" stratejisinin kilit parçası olarak gördüğünü açıklamasından sonra, kamuya bağlı bütün sanayilerde birlikte yönetim uygulamasına yönelik bir stratejisinin tasarlanması ile görevli bir özel görev gücü atanmıştır. Birlikte yönetimin güçlü bir destekçisi olan Victor Alvarez'in liderliğinde yeni kurulan Temel Sanayi Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren bu yeni görev gücü, faaliyetlerinin deneme mekanı olarak Alcasa'yı seçmiştir. Geçen ay <http://www.venezuellanalysis.com> adresinde yayımlanan ve bu sayfalarda da çıkan bir makalede, Marta Harnecker Alcasa'daki birlikte yönetim deneyiminin bazı temel özelliklerini açıklamaktadır.

Şirketin yeni tayin edilen başkanı Carlos Lanz, işçilerin fabrikanın karar verme sürecine katılımlarını sağlayan bir dizi demokratikleşme önlemini uygulamaya koymuştur. Alcasa sendikasının genel sekreteri Trino Silva Alcasa'nın kârlı potansiyelini ortaya çıkarmasına temel engelin verimsizlik ve yolsuzluk olduğunu uzun süredir söylemektedir.

Silva geçen Kasım ayında Alcasá'da yapılan bir röportajda “İlk olarak ihtiyaç duyduğumuz şey verimli çalışan bir fabrikadır” demiştir. “Bugün şirket verimli bir hale gelmektedir, fakat verimli olması yetmez, aynı zamanda kârlı olmalıdır. Kârlı değilsek ve iflas edersek, aynı yönetimin burada ne işi var?” Bu yönetim işçilerce seçilen işçilerden oluşmaktadır ve hem Lanz hem de Silva bu yapının verimliliği artırarak yolsuzluğu azaltacağına ve aynı zamanda ülke çapında bir birlikte yönetime yönelik hükümet stratejisi için temelleri atacağına inanmaktadır.

Chavista Sendikacılığı mı Özerklik mi?

UNT'nin kurulmasından bu yana özellikle bir tartışma çeşitli bölünmelere sebep olmaktadır: Chavéz'e olan destek tarihsel olarak Venezüella sendikalarını bertaraf eden hükümetten özerklik sorunu ile nasıl dengelenecektir? Bu tartışma UNT'nin demokratik yapıları konusundaki farklı bakış açıları ile ilgili başka bir tartışmayla iç içedir. Diğer taraftan, muhalefet tarafından Başkan Chavéz'e yapılan yasadışı ve yasal saldırılar bağlamında, bu tartışmalar ilave bir duygusal yoğunluk kazanmıştır. UNT içinde ve dışında pek çok farklı dalga olsa da, en görünür tartışmalar genel olarak UNT başkanlığı için en olası iki aday arasındaki çelişkiler üzerinden bireye indirgenmiş bir biçimde yaşanmaktadır: Ramón Machuca ve Orlando Chirinos.

“Chavista sendikacılığı” akımı, Chavéz'i destekleyen sendikalardan oluşan UNT'den önceki federasyon olan Bolivarçı İşçi Gücü (FBT) tarafından temsil edilmektedir. Halihazırda bu istatistikleri derleyen hiç kimse olmadığı için (en azından FBT bünyesinde) FBT'nin üye sayısını tahmin etmek neredeyse imkânsızdır. Bununla birlikte, UNT'nin en göz önündeki yedi koordinatöründen (yirmi koordinatör içinde) dört tanesi, Orlando ve Chirinos dahil olmak üzere, FBT'den gelmektedir.

“Özerk sendikacılık” grubu, yukarıdaki bahsedilen yedi UNT koordinatöründen kalan üçünün desteğini alan Ramon Machuca tarafından idare edilmektedir. Machuca'nın geldiği yaklaşık dört bin üyesi olan çelik işçileri sendikası Sutiss, ülkedeki en büyük ve en bilinen sendikalardan birisidir; bunun temel sebebi ise 1970'lere uzanan radikal sendikacılık geleneğidir.

Bu tartışmayı karmaşık bir hale sokan durum, her iki tarafın da görünürde sendika özerkliğini destekliyor olmasıdır. Yine FBT'nin Çalışma Bakanlığı ile yakın ilişkileri olduğu yaygın şekilde (FBT kaynakları dahil) rapor edilmektedir. Diğer taraftan Machuca, en büyük kamu sektörü sendikalarından birisinin başkanı olan Franklin Rondon yoluyla hükümetle bağlantılı olduğu gerekçesiyle suçlamalara maruz kalmaktadır. Burada tartışma daha geniş ve demokrasi konusunda açıklanması kolay olmayan yerlere uzamaktadır. Bir görüşe göre, güçlerin mevcut korelasyonuna bakıldığında, CTV'nin yerine yeni bir federasyonun kurulması gerekmektedir, ancak bu durum yeni kurumun demokratik niteliğini az da olsa zedelemektedir. Buna muhalif görüş, yeni konfederasyonun eski sendikacılık anlayışını kesin olarak ortadan kaldırılabilmesi için, çalışmaların tamamen demokratik kurumların oluşturulması üzerinde yoğunlaştırılması gerektiğini savunmaktadır.

Bunun güzel bir örneği, UNT'nin yaklaşan seçimlerinde oy kullanmak üzere kime izin verileceği tartışmasıdır. Machuca ve birkaç UNT koordinatörü, UNT'nin ilk seçiminin muhtemelen tüm işçileri etkileyeceğinden dolayı, UNT içindeki ve dışındaki tüm işçilere oy kullanma hakkı verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Chirinos ve müttefikleri, bu stratejinin ilkelerine katıldıklarını, ancak CTV üyelerinin UNT seçimlerinde oy kullanabilmesi anlamına geleceğinden sabotaj kapısını da açmış olacağını savunmaktadır. CTV liderleri teorik olarak, CTV'nin çıkarlarını işçilerin çıkarlarından daha fazla yansıtan bir adayı desteklemeleri için üyelerini seferber edebilir. Venezüellalı işçilerin yüzde 50'si serbest meslek sahibi ya da kayıt dışı sektörde faaliyet göstermesine rağmen, bu görüşlerden hiçbirisi informal işgücünün UNT seçimlerine katılımı konusunu gündeme getirmemektedir.⁶

UNT İçinde Birlik Var mı?

Yerel sendikalar ve UNT içindeki iç mücadelelerden kaynaklanan yerel ve ulusal düşmanlıklar hiçbir şekilde kaybolmamıştır. Yine de, zaman geçtikçe, her iki taraf da aralarındaki birlik eksikliğinden dolayı insanların sabırsızlığının farkına daha fazla varmaktadır.

Kasım ayının ortalarında, Ramon Machuca ve Marcela Maspero (UNT Koordinatörü ve FBT üyesi) Latin Amerika İşçi Birliği'nin (CLAT) Brezilya'da yapılan on ikinci kongresinde özel bir görüşme yaparak, rakip UNT fraksiyonları arasında uzlaşma sağlamak üzere önemli bir adım atmıştır. Hem Maspero hem de Machuca Brezilya'daki bir kereye mahsus görüşmeyi çığır açan bir gelişme olarak nitelemiştir. Maspero konuyla ilgili olarak, "Her iki taraf hepimizin eşit olarak sorumlu olduğu geçmiş hatalar ve (UNT içindeki) ortam üzerinde durma şansı yakalamıştır." demiştir. Machuca daha önce her iki tarafça uygulanan kişisel yıpratma stratejisinin reddedildiğini ve bu toplantının UNT'nin ihtiyacı olan yapıcı ideolojik tartışmaları teşvik ettiğini dile getirmiştir. Brezilya'da "[iki taraf arasında] büyük gelişme gösteren ilişkilerin güçlendirilmesi" amacıyla UNT koordinatörlerinin Caracas'a Aralık ayının başlarında yapılacak bir toplantı için davet edilmesi kararı alınmıştır.⁷

Bu işbirliği, gelecek seçimlerin halen rakip işçi federasyonlarının her birinde ayağı olan Venezüella sendikalarının geniş etki alanında bir kazanımı olacaksa kesinlikle gereklidir. Henüz kararsız olan bu kesim, yeni federasyonun potansiyelini iyi bilmektedir, fakat hepsi geçmiş yıllarda Venezüella işçisini tahrip eden güçlü sektör köklerinin farkındadır. Siyasi anlaşmazlıklar kesinlikle devam edecek olmasına karşın, Machuca ve Chirinos- ya da daha da önemlisi bunların destekçileri- birleşebilirse (ki halen buna çabılıyor görünüyorlar), UNT Venezüella'daki ilerleyen siyasi ortamın dinamik ve çeşitlilik gösteren bir ayağı olacaktır. Zamanlama ise belki de daha iyi olamazdı; rakip CTV de gelecek aylarda seçim yapacak ve iki işçi federasyonunun belki de en önemli karşılaşması bu olacaktır.

Sonuç

Venezüella işçi hareketinin geçmişindeki işbirlikçi yapıdan kurtulması, yenilikçi Venezüella hükümetinin desteği ile olsa da, işçi liderleri ve üyeleri için öz bilinçli bir yeniden bir eğitim süreci gerektirmiştir. Bu süreç, işçiler ve işçi temsilcilerinin farklı sendikacılık hayal

6 Çalışma Bakanı Yardımcısı Ricardo Dorado ile Caracas'ta 9 Ekim 2004 tarihinde yapılan röportaj.

7 Caracas'ta 15 Aralık 2004 tarihinde yapılan röportajlar.

edebilecek bir noktaya varabilmesi bile zorlu ve uzun bir süreçtir; bu süreç açık tartışmalar, çatışmalar ve her şeyden önce bir tarih bilinci gerektirmiştir. İşçiler CTV'nin hantal yapısından kalan enkazından bir mücadele kültürü çıkarmak ve aynı zamanda yeni bir kültürü sıfırdan yaratmak zorunda kalmıştır.

UNT'nin kurulmasından bu yana geçen iki yılda, bazı tartışmalar çatışmalara dönüşmüştür. Sendika liderlerinin kararlarını, hepsi de ideolojik olmayan çeşitli faktörler etkilemektedir. CTV'nin eski sendikacılık anlayışında olduğu gibi, güç ilişkileri ve egolar kararları etkilemektedir ve eski Venezüella solunda olduğu gibi, kötü niyetli sekterlik birlik oluşturulması önünde duran gerçek bir engeli temsil etmektedir. Fakat UNT'nin iki yıl gibi kısa bir süre içinde CTV'ye kafa tutacak noktaya gelmesini sağlayan cazibesi, bu çatışmaların hayati ideolojik tartışmaları gölgede bırakmış olmasından kaynaklanmaktadır. Yeni federasyon hükümetle işbirliği ve sendikal özerklik arasındaki dengeyi nasıl kurabilir? Devletin cömertliği ile değil işçilerin gücü ile gerçekleşecek işçi kontrolünü nasıl elde edebilirler? Yerel liderler işçi çıkarları ile toplum çıkarlarını ve ayrıca yerel ile ulusal düzeyi nasıl uygun biçimde dengeleyebilirler? Bu tartışmalar devam etmektedir; UNT hiçbir şekilde bir fikir birliğine varabilmiş değildir. Fakat, bu tartışmaların varlığı UNT'nin Venezüella'daki örgütlü işçilerin otoriter geçmişinden somut kopuşlarını temsil etmektedir.

Venezüella işçi hareketini bu "yıllanmış çamurdan" çekip almak pek de kolay bir süreç değildir; bu süreçte UNT bazı aksiliklerle karşılaşmış ancak bazı çok güçlü zaferlere de imza atmıştır. Hem ilerleme hem de geri dönüşlerin yüzeyi kazındığında, sendikacılık hareketinde yeniden düşünme ve yeniden tasarlama sürecinin egemen olduğu görülebilir ve bu geri dönüşler ve teğet geçişler katartik olduğu kadar gereklidir de. UNT içindeki yerel ve ulusal düzeydeki ciddi çatlaklar, bunlar arasındaki bağlar ve bu bölünmelerin bir bütün olarak işçi hareketi üzerindeki yıkıcı ve yapıcı etkileri, eskinin küllerinden yeni bir konfederasyon yaratma sürecinin kararlılığını aydınlatan unsur olmuştur. Siyaset ve gündelik politika konusundaki tartışmalar, UNT'nin temel yapısına ilişkin hususlarla ilgili açık bir tartışma - ve *uyuşmazlık*- kültürünün gelişmesine yol açmaktadır.

Dipnot

Birlikte yönetim atölye çalışması 16 Nisan 2005 Cumartesi günü sona ermiş ve bu kapsamda işçilerin Venezüella devriminin sürekli gelişimi içindeki rolü konusunda kafalarda herhangi bir soru işareti bırakmamayı amaçlayan bir dizi net karar alınmıştır. Bunların bazılarını çevirerek aşağıda verdim.

- İşçilerin üretim ve dağıtım süreçlerinin yönetimi veya birlikte yönetimine doğrudan ve demokratik katılımı, Bolivarcı Devrimi yaratacak ve pekiştirecek tek mekanizmadır.
- Bugüne kadar elde ettiğimiz deneyimler, işçi katılımını ancak kamunun malı olan işletmelerde sağlayabileceğimizi göstermektedir. İşçileri birlikte yönetilen ya da bireysel olarak yönetilen işletmelerde küçük işletme sahiplerine dönüşme fikrini reddediyoruz.
- Alternatif bir üretim modelinin geliştirilmesinde sosyal dışlanmayı bertaraf etmek üzere ortak yönetim ve kendi kendine yönetim sürecinin tamamında toplum katılımı hayati

nitelik taşımaktadır. Birlikte yönetim ve kendi kendine yönetim, devletin kontrolü altında olması gereken halk ve çalışan sınıf arasındaki ittifakı somut hale getiren siyasi eylemlerdir. Bu, devlet, fabrika sahibi ve işçi görevlilerinden oluşan imtiyazlı sınıf arasında yapılan bir kurumsal ekonomik pakt *değildir*.

- Katılımcılar oybirliği içinde Küba haklı ve Küba Devrimi ile mutlak dayanışma dileklerini dile getirmekte ... ve anti-emperyalist mücadeleleri sırasında saldırıya uğrayan bütün halklara ve özellikle kendi topraklarında ABD işgaline maruz kalmış olan kahraman Irak ve Haiti halklarına dayanışmalarını yapmaktadır. ■

Kaynakça

- Ellner, Steve (1993) *Organized Labor in Venezuela 1958-1991: Behaviour and Concerns in a Democratic Setting* (Venezüella'da Organize İşgücü 1958-1991: Demokratik Bir Ortamdaki Tutum ve Kaygılar), Wilmington, Del.: Scholarly Resources.
- Robinson, William I. (1992) *A Faustian Bargain: US Intervention in the Nicaraguan Elections and American Foreign Policy in the Post-Cold War Era* (Faustça Bir Pazarlık: Nikaragua Seçimlerine ABD Müdahalesi ve Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Amerikan Dış Politikası), Boulder, Colo.: Westview.
- Wilpert, Gregory (2003) "Collision in Venezuela" ("Venezüella'da Çarpışma"), *New Left Review*, Mayıs-Haziran.